

Frágreiðing frá lögmanni 1992

Fleiri ferðir í hesi öldini - og serliga í triatiárunum og fimtiárunum - vóru búskaparkreppur um allan heim við herjandi arbeiðsloysi og vinnulivstroti.

Í sjevtiárunum kom aftur olag á heimsbúskapin, og eru trupulleikarnir bara øktir øll áttati- og nitiárin, soleiðis at nu eru meira enn hálvthundrað milliónir menniskju arbeiðsleys bara í Europa. Í USA er ikki mætari fyri ikki at tala um triðja heimin, har nógvastaðni valdar beinleiðis neyð og hungur, m.a. tí at ongar sosialar skipanir eru, sum kundu bøtt um.

Onki land, heldur ikki stóru og riku idnaðarlondini, er sloppið undan avleiðingunum av hesi seinastu kreppu, sum serliga gjørði vart við seg hin dagin, tá ið virðisbrævamarknaðirnir um nærum allan heim fóru um koll. Eisini lond, sum vanliga hava megnað at skákað sær undan arbeiðsloysi - t.d. Svøríki og Ísland - hava í lötuni ilt við at fóta sær í hesum vandamáli.

Tað er sagt fleiri ferðir fyrr, at búskapargongdin í Føroyum stóran part av hesari tíðini hevur verið øvugt henni uttan um okkum - serliga í seksti-, sjevti- og áttatiárunum; men í lötuni hava vit so nakrar av hesum somu trupulleikum at dragast vit, og draga teir vaksandi arbeiðsloysi í kjalarvørri.

Búskaparviðurskipti

Álvarsamasti trupulleiki okkara er litla rávørutilfeingið, og tað kenst serliga meint í lötuni, nú ið stovnarnir undir Føroyum eru serliga veikir. Hetta bótist bara við frøgari gagnnýtslu og virðisøking og at sýna hugflog til at finna aðrar vinnuvegir.

Ein bati - fyribils - er at keypa fisk til virkingar í Føroyum; men veruliga loysnin verður bara rokkin, um vit megna at loysa úr hafti tað meirvirðið, ið er innilæst í okkara dygdarrávoru, bæði feskari óviðgjørdari og viðgjørdari til hægri virðisstig,

tá ið hon beinleiðis rækkur sjálvum brukaranum.

Tað, at vit vita, at okkara ravøra goymir særri virði, er ein fortreyt, vit hava fram um aðrar, ið eru í slíkum búskapartrupulleikum og vit.

Stóra nettoskuldin til útlond er annar høvuðstrupulleiki, sum vit kortini nú virka okkum burturúr. Gjaldsjavnaavlopið í 1991 gjørdist heilar 414 mió. kr. og merkir hetta, at skuldin minkaði. Tó ikki sama tal - tí kurstap er staðfest - men samanlagt minkaði skuldin 325 mió. kr. til 8.192 mió. kr. Fyrstu ferð í 20 ár hava vit niðurgoldið skuld okkara.

Gongdin higartil í ár talar fyri einum gjaldsjavnaavlopi eisini í ár, hóast neyvan so stórum sum í 1991, tí útflutningurin er lakari og innflutningurin størri - ið hvussu so er í tølum, nú skrásetingin er neyvari. Tollinntøkurnar benda tó ikki á, at innflutningurin veruliga er farin at vaksa aftur.

Enn er ov tíðliga at meta um endalig út- og innflutningstøl í 1992 ella um niðurskrivingina í lánnum uttanlands, hon er tengd at afturgjaldingarforleikanum hjá privatum vinnuvirkjum og at endurfiggingum við eigaraskifti í vinnuni; men niðurskrivingin av privatari skuld verður rættiliga stór í ár.

Almenna skuldin minkar ikki í ár, m.a. tí at enn verða nøkur veðhaldsútleigg at figgja við lántøku, og likviditetsstøðan sum heild - serliga tann hjá peningastovnunum - leggur trýst á hitt almenna um at útvega likviditet til samfelagsraksturin.

Vandin fyri, at privat skuld varð flutt í landskassan, var sera stórur við teim stuðuls-, veðhalds- og kredittstýringsskipanum, vit høvdu sjeyti- og áttatiárin. Almenna skuldin er tí vaksin úr 447 mió.kr. í 1987 upp í 2.187 mió.kr. í 1991.

Kunnu vit komandi árin minka skuldina munandi, fer hitt almenna kortini at kunna greiða eina nakað størri lánsbyrðu enn nú. Her

veldst to um, um malsetningur landsstýrisins at venda rakstrarhalli landskassans til avlop, verður rokkin. Hetta eydnaðist ikki í 1992. Figgjarlógin fyri 1992 hevði 92 mió. kr. í halli; men higartil í ár hava inntøkur landskassans ikki staðið mat, og einstakar utreiðslur vorðnar størri. Tiltøk til at halda hallinum forsvarliga vórðu tí sett í verk í mai, tá ið nakrar utreiðsluskerjingar og inntøkulógir vóru samtyktar.

Arbeiðsloysið

Ov litið rávørutilfeingi og skuld til útheimin kunnu gerast upp í tølum ella tøkniligum frágreiðingum, men avleiðingin fyri hin einstaka feroyingin og vælferð hansara - ella tey okkara, sum meinast verða rakt - ikki kann verða fulllýst í tølum um nýtslu, inntøku og utreiðslu ella møguleikar til at taka hjá tí einstaka.

Kortini er ongin ivi um, at hitt mest ørkymlandi vandamálið er tað sama sum hjá grannum okkara: **Ov stórt arbeiðsloysi.**

Øll politisk og onnur tiltøk mugu tí minka um hetta og økja virksemið aftur, tó ikki avlaga búskapin so, at á litið uttanlands á, at vit megna at virka okkum burtur úr verandi støðu, fýkur.

Hetta er trupul malsetningur, tí tiltøk viðvikjandi gjaldsjavna, landskassahalli, iløgum og virksemi oftast hvørt sær roynast á einum øki, men hava óvugta avirkan á hini. Tí kann málið um allan búskapin í javnvág ikki sleppast úr eygsjón eina løtu.

Minkaða virksemið á ymsum økjum er lýst í fylgiskjølunum og frágreiðing frá búskaparráðnum, men tiltøkini øki fyri øki verða fráboðað í hesi frágreiðing mini.

Eitt hitt tydingarmesta í strembanini at útvega flestum hondum arbeiði er, at hugsjónin um at fleiri herðar mugu bera, tí teir bera betri og meiri enn færri, ikki verður slept, ella við øðrum orðum, at solidariteturin, sum er íbygdur øllum vælferðarsamfeløgum, framvegis verður verandi.

Tíverri er tað enn ein minniluti av føroyingum, sum ber meginpartin av byrðunum av trengru tíðunum. Hin stóri meirilutin hevur enn ikki merkt broytingarnar.

Sannleikin er, at tóku vit øll okkara part, kundu vit slept orðinum kreppa og heldur talað um eina minking í framlopi føroyinga. So sterkt er kortini hetta samfelag. Men sum er, kenst hinum arbeiðsleysa støðan nivandi og vónleys. Landsstýrið hevur tí roynt at fáa fleiri fakbólkar at tola eitt lítið nos beint nú, men undirtøkan er enn ivasom.

Vit verða framhaldandi í lóggávu og á annan hátt at virka fyri, at byrðarnar gerast lættari, tí tør verða lagdar á fleiri herðar.

Arbeiðsloysið var vorðið munandi, tá ið henda samgongan tók við, og tað er munandi enn; men vit mugu av øllum alvi forða fyri, at tað gerst varandi og soleiðis eins og í fleiri londum gerst eitt búskaparpolitiskt stýringaramboð.

Lóggávan um arbeiðsloysistrygging er eitt stig rætta vegin; men skatta- og avgjaldslóggávan kann gerast munin rættvisari og helst geva størri íkast til samfelagsraksturin, tó at hin einstaki ikki kennir hetta tyngri.

Fíggjarlógarkarmurin má innan alt ov drúgva tíð rúmkast nakað aftur, helst einar 2-300 mill.kr., og virkseimið, sum verður rikið í honum, verð samskipað betur, munadyggari og biligari.

Nýggj tolllóg tók við 1. februar, og uppskot til lóg um meirvirðisgjald er lagt fyri tingið. Slík lóggáva samsvarar avgjaldskipanunum í øðrum londum, og hon viðkar samstundis skattagrundarlagið, og gevur helst inntøkur frá fleiri borgarum enn áður. Soleiðis verða móguleikar at broyta persónsskattaskipanina ávegis eini bruttoskattaskipan skaptir.

Rentuskattaskipanin er broytt frá ognarskatti til lágan skatt av rentuni. Eisini her er skattagrundarlagið viðkað.

Iløgurnar í áttatiárunum hava fingið mangt skotið fyri bógvin, og rætt er, at tær voru einar 300 mio.kr. ov storar hvørt árið. Hetta vistu figggjarfrøðingar og politikkarar alla tíðina á.

Men at føroyingurin ikki hevur havt storar fyrimunir av hesum, er alt annað enn rætt. Allir føroyingar hava notið gott av teim, m.a. tí vit sluppu undan tí arbeiðsloysi, sum herjaði áðrastaðni hesi ár. Arbeiðsloysið kom ikki til okkara fyrr enn 10-15 ár seinni enn á meginlandinum, og hóast fleiri skip aftur eru mist av landinum, eiga vit enn vinnutól, sum nógv betur enn fyrr seta okkum før fyri at troyta nýggjar møguleikar, tá ið slikir møguleikar gerast tøkir.

Litið hevði verið at gjørt í Barentshavinum, í Irmingerhavinum ella á heilt djúpum vatni í útsynning ur Føroyum, attu vit ikki hesi valafor at farið við nu.

Valið imillum 10 ár við arbeiðsloysi og einum niðurslitnum vinnutóli meira enn 10 ára gamalt og so støðuna nú vit kortini hava møguleika at basa arbeiðsloysinum aftur eftir 2-3 árum afturat, tí vit eiga vinnutól, eigur at verða havt í huga, áðrenn alt okkara samfelag, okkara politisku skipanir og okkara møguleikar verða lastað í sand og øsku. Tá valdu føroyingar støðuna, sum var í áttatiárunum, heldur enn 10 ára arbeiðsloysi. Rentur og avdrattir av almennum lánum eru kortini ikki hægri enn 300-350 mio. kr. árliga, og fevna eisini um øll iløgulán í áttatiárunum, har hitt almenna útbygdi munandi.

Landsbankin

Lógin um landsbankan er broytt, og viðtøkurnar eru eisini broyttar. Samstarvsavtala millum landsstýrið og landsbankan er gjørd. Veruliga virkseimið landsbankans kann byrja nu. Umframt at virka sum lánsútvegari til landskassan - hetta hevur landsbankin gjørt seinastu 4 árin - fer hann at vera bankasamband landskassans og eisini at hava samskipti við privatú peningastovnarnar. Herumframt fer landsbankin at gera samfelagsligar gjaldføriskann-

ingar og ráðgeva og samskipa uttaniandslántøku hjá almennum myndugleikum og stovnum, íroknað kommunum.

Fiskivinnan

Eitt av stórmálunum landsstyrið hevur fyri sær, er at medvirka til at byggja upp aftur fiskastovnarnar undir Føroyum, so at støðuga úrtøkan verður 100-120.000 tons av virðismiklum botnfiski í staðin fyri tey uml. 80.000 tonsini, sum tykjast verða úrslitið í ár, mettt eftir veiðutølunum fyrru helvt í ár.

Feskfiskaveiðan undir Føroyum hevur verið munandi minni enn í 1991. Minni fiskiskapur undir Føroyum og 3.000 tons minni í kvotu undir Íslandi merkja avreiðingarnar til føroysku virkini fyrstu 6 mánaðirnar í ár. Avreidd eru 37.500 tons ella 14.000 tons minni enn í 1991. Hetta svarar til 27% afturgongd í føroysku avreiðingunum. Fremmand skip hava avreitt 4.200 tons og nakað av frystum fiski er eisini keypt.

Húkaflotin og partrolararnir hava størstu afturgongdina. Harafturimóti hevur roynst frægari hjá djúpvatnstrolarunum.

Telefonuppboðssølan hevur roynst hampuliga væl hjá skipunum. Seld eru 15.200 tons fyri 125,6 mio. kr. ella 8,27 kr/kg. í miðal. Uppboðssølan fer helst at umsita 35-40% av øllum avreiðingum.

Hægstu prisirnir vóru í mars, tá ið fiskasølar ávaraðu um, at teir vóru ov høgir, tvs. 9,13 kr./kg.; men hava síðani prislækkingar verið á marknaðinum, og innflutti fiskurin hevur minkað um hugin at bjóða á uppboðssøluni.

Einki er yvir at dylja at ein ávis mótstøða hevur verið at fáa uppboðssøluna at virka fritt. Serliga virki, sum hava skip knýtt at sær, hava mælt imóti. Arbeitt verður við at skipa fyri veruligum uppboðssølum, har keyparin kann skoða fiskin á gólvinum.

Hetta fer at økja um friu kappingina um fiskin og geva betri

møguleikar hjá keyparum at keypa gúst tað slag, og tær nøgdir og støddir, sum tørvur er á. Meiri fæst burturúr teimum fiskasløgum, sum koma í smærri nøgdum, og at møguleikarnir fyri servirkan til serligar marknaðir batna, og fleiri fáa møguleika at keypa.

Veiðuorkan

Lítil ivi er um, at veiðuorkan er ríkiliga stór til 100-120.000 tons undir Føroyum. Færri fær høvdu borið seg betur, og stovnar-nir vóru frægari vardir; men spurningurin um at minka flotan er ikki, og hevur ikki verið, einfaldur at loysa.

Skulu hesi mongu skip veiða alt arið undir Føroyum? Ella skulu vit við legudøgum, stongdum leiðum og øðrum tiltøkum trýsta tey út av Føroyaleiðunum til tess at troyta møguleikarnar, har eru? Næstan 2.000 tons av upsa eru ófiskað í Norðsjónum og lítil roynd í dýpinum vestanfyri og als ongin eftir fiskasløgum, eitt nú fransar hava veitt (búrfiski, stinglaksi, hávi o.ø.).

Ringir spurningar at taka støðu til. Tí tað er torført at greina út, hvussu vánaliga støðan í toska-, hýsu- og øðrum stovnum, veiðutrýst og náttúrufyrbrigdi eru samantengd.

Men hóast vit ikki vita, um orsøkin til minkandi veiðu er ovfisking ella bara gongdin í náttúruni, er niðurstøðan í báðum førum helst, at veiðufloði og virki eiga at vera stillað eftir einum rimiligum miðalúrsliti í longri tíð. Er náttúran kørg, eru eisini grundir at dryggja árgangir av botnfiski.

Tiltøkini at fáa fiskastovnarnar aftur á fótur hava serliga snúð seg um friðingar í gýtingartíðini og legudagar. Roynt verður eisini at draga inn veiðuloyvi til idnaðar- og botnfiskaveiðu, serliga hjá trolarum, har tað ber til at fáa teir í aðra vinnu.

Koma nýggir veiðumøguleikar, eitt nú eftir havtasku, búrfiski og øðrum fiskasløgum, eigur fyrst at verða kannað, um skip, sum hava veiðuloyvi til botnfiskaveiðu, eru nýtilig til henda fiskiskap, og um ánararnir eru ahugaðir at lata frá sær botnfiskaloyvið

heilt ella lutvist afturfyri loyvi til nýggja veiðu.

At flyta inn skip til slíkar møguleikar kemur í aðru røð; men sjálvandi er í ávisum føri neyðugt at útvega skip, tá hóskaði skip ikki eru í flotanum; men verður hetta í flestu førum til møguleikar á øðrum leiðum ella litið troyttar stovnar t.d. í "joint venture" við aðrar, ella til svartkjaft, lodnu og rækjur.

Vert at nevna Skálafjall (nú Beinir). Vit hava eitt nýmótans skip, ið hevur nógvar møguleikar. Veiðan í Irmingerhavinum er gott dømi, og eiga vit í komandi ári at gera meiri burturur við teim stóru trolarunum. Hugsað verður um at steingja veiðuna í Barentshavinum avisa tíð, so teir kunnu fara í Irmingerhavið.

Landsstýrið hevur eisini goðkent ætlan, har vit fara at hava ein nýmótans frystilinubát, ið annars hevði farið av landinum, og kunnu vit við hesum økja um fiskiskapin í altjóða sjógví.

Ætlanir eru eisini um at lata djúpvatnsskipini royna aðrar leiðir, so trýstið á grunnarnar minkar, og er landsstýrið sinnað at loysa hesi mál.

Royndir at fáa skip til fiskiskap á fjarleiðum hava annars ikki hepnast væl, hóast landsstýrið hevur latið nakað av stuðli. At kalla eingi uppskot eru frá vinnuni og torført er at útvega neyðuga figging at fara at veiða á fjarum leiðum.

Landsstýrið heldur, at tað fer at eydnast at minka passaliga um veiðufloktan - serliga trolarapartin - sum roynir eftir botnfiska-stovnunum, og at hetta saman við friðingum og legudøgum, fer at tryggja, at tilfeingi og veiðuflokti samsvara.

Peningur er ikki settur á figgjarlógina til upphøgging, men landsstýrið hugsar um at útvega sær heimild at keypa skip á tvingilssølu, so veiðuloyvini verða færri.

Arbeiðið á okkara fiskavirkjum er ikki minkað so nogv, sum

føroysku avreiðingarnar kundu bent á. Hetta kemst av, at munandi nøgd av fiski - sum nevnt - er keypt uttanlands, fesk eila fryst.

Hetta er gott iskoyti og av stórum týdningi í eini tíð, har vinnumøguleikarnir eru fáir; men to mugu vit sanna, at iskoytið til tjóðarurtøkuna frá innfluttum fiski bara er ein fjórðingur av iskoytinum frá fiski veiddum við føroyskum skipum. Men tá ið virkini hava fingið betri kunnleika til at keypa fisk uttaneftir og prisir og góðska samsvara betur, kann hetta gerast munagott iskoyti og tryggja, at orkan á virkjunum verður betur nýtt.

Veiðumøguleikar aðrastaðni enn á landleiðini

Fiskivinnusamráðingarnar oktober-januar fórdi ikki til stórar broytingar í veiðumøguleikum, Barentshavið og Island undantikin.

Íslendingar kravdu - av stóðuni í íslenska toskastovninum - rættiliga stóran niðurskurð í føroysku kvotuni og minkaði hon 3.000 tons. Roynt varð aftur í ár at fáa betri javnvág í sáttmálan av at bjóða íslendingum svartkjaft, makrel og sild. Sild og makrelur gjørdust partur í sáttmálanum.

Veiðan eftir lodnu í grønlenskum og íslenskum sjógvi sveik veturin 1991-1992. Nú tykist móguleiki verða at keypa 11.500 tons frá grønlendingum, ið kunnu verða fiskað í íslenskum sjógvi, og 10.000 tons kunnu verða fiskað undir Eysturgrønlandi (EF-býti).

Vøksturin í toska- og hýsustovnunum í Barentshavinum heldur fram, og Føroyar finga sín prosentvísu part av vøkstrinum. Tað gevur øktar veiðumøguleikar hjá verksmiðjutrolarunum. Samráðingar hava júst verið millum Noreg og Russland at vaksa toskakvotuna í ár; men eingin avgerð er tikin um okkara part í hesum vøkstri. Móguleiki skuldi verið fyri 1.500 tonsum.

Landsstýrið hevur stuðlað royndum fyri samstarvi millum føroysk og russisk feløg, m.a. við tí fyri eyga at utvega eyka kvotu. Eisini hava samráðingar verið um 3.000 tons eyka av toski frá russum. Hesar samráðingar eru ikki lidnar enn.

Lodnukvotan í Barentshavinum í ár var ríkiliga stór, og biðað verður eftir, hvussu lodnufiskiskapurin verður í heyst.

Russland kundi ikki lata toskakvotur í Eystursjónum í ár. Landsstýrið tók tí samráðingar upp við tey trý Baltisku londini. Rammusáttmálar vóru gjørdir við Estland, Lettland og Litava, og kvotur eru tókar. Fiskiskapurin er tó sera vánaligur í lötuni; men møguleikin verður kortini at vera varðveittur.

Kvotabýtið við EF er at kalla óbroytt í 1992. Við batnaðu avtaluni um makrel við norðmenn og lodnu við russar og norðmenn, er sáttmalin grundarlag undir batnandi útliti hjá nóttaflotanum. Hann hevði gott ár í fjør, og helst fær hann betri úrslit í ár.

Veiðumøguleikarnir á Flemish Cap eru teir somu í ár sum í fjør; men veiðan er sera vánalig, helst av sponsku og portugisisku ovveiðuni. Tó ljóðar, at ein góður argangur er á veg. Tað er tí alneyðugt at fáa samju um eina eftirlitsskipan á NAFO-økinum, sum forðar fyri, at søgan endurtekur seg, og skip úr Spania og Portugál fiska stovnin upp. Samja er í ár gjørd við tey skip, sum hava veiðuloyvi á Flemish Cap, at tey skifta um 750 tons av toski við grønlandsk skip. Møguleiki er so fyri 3 veiðuloyvum í Eysturgrønlandi hjá hesum línuskipum, og grønlendingar kunnu so veiða 750 tons á Flemish Cap.

Stongd øki og nøgv hjáveiða við Svalbarð gav trupulleikar í vár; men tað eydnaðist at fáa samju við Noreg um at lata uppáftur.

Grønlandska heimastýrið hevur arbeitt við eini átlán um at steingja Eysturgrønland fyri rækjuveiðu seinna helming í 1992. Landsstýrið visti á, at hetta kann ikki galda føroysk skip, uttan at samráðingar hava verið.

Kvotuumbýti er nú vorðið so fastur táttur í samvinnu landa millum, at landsstýrið ikki væntar tær stóru broytingarnar komandi ár.

Stuðulin til fiskivinnuna

Fyrra hálvar hefur lönjavningargrunnurin galdið 106 mill. kr. ut. Størsti parturinn var kilostuðul - heilar 66 mill. kr. ella 62%, og 39 mill. kr. ella 37% eru galdin sum inntökutrygd til fiskimenn. Harumframt var 1 millión útgoldin í eygleiðarastuðli til skip, sum royndu í kanadiskum sjögvi.

Arbeiðið at broyta ella leggja fiskivinnustuðulin um, heldur fram. Ein politisk nevnd arbeiðir við málinum, og hefur biðið um ummæli frá vinnuni og serkønum. Í sambandi við frihandilssáttmálarnar hava EF og EFTA sett krøv um broytingar í stuðulsskipanini. Tey hava tað sjónarmið, at skal frihandil vera við fiskavörum, skulu ongar kappingaravlagandi skipanir vera. Politiska nevndin skal greiða, hvørjar stuðulsskipanir eru gagnligar í samfelagsbúskapinum og ikki kappingaravlagandi. Setningurinn er at røkka endaligum úrsliti í heyst.

Skipanin við fiskivinnuráði og fiskivinnustarvsnevnd hefur heldur ikki virkað seinasta árið. Landsstýrið fekk viðhald í rættinum, at lógin um fiskivinnuráð er rætt umsitin; men málið er kært. Landsstýrið hefur tí í týðandi málum sett seg beinleiðis í samband við vinnufeløgini, sum seta limir í fiskivinnuráðið og kallað ráðið inn. Samráðingar verða tiknar upp við feløgini at finna fram til, um lógin um fiskivinnuráð eigur at verða broytt.

Alivinnan

Útflutningsvirðið í alivinnuni í fjør var 545 mió.kr., og nøgðin góð 17.000 tons. Í ár verður tonsatalið helst nakað tað sama. Við prisøkingini í seinastuni verður útflutningsvirðið helst hægri enn í fjør, og sostatt gott íkast til føroyska samfelagið.

Smoltútsetingin í fjør var 8 mió. sammett við 6 mió. fyrra árið. Komandi ár verður tó ikki meir tikið, tí trupulleikarnir hava verið stórir í ár. Flestu støðirnar vóru fyri stórum felli, og stórir trupulleikar hava staðist av lúsini. 54 alistøðir vóru í fjør og fyrra árið.

I ár hava 28 alistøðir sett millum 4 og 5 mió. smolt út. Tó at so nógv minni smolt er sett út, verður roknað við, at tikin verða 15.000 tons í 1994. Av tí at minni verður tikið á aliøkjum, sum eru, og alt verður longri út móti havi, fæst betri vøkstur, færri sjúkratilburðir, og tí munandi minni virkiskostnaður.

Alivinnan í Føroyum hevur havt nógvar trupulleikar í síðstuni, og nógv eru trotabúgvini. Sama er í grannalondunum. Fortreytirnar eru tí broyttar, og menn eru farnir at hugsa øðrvisi. Landsstýrið kannaði tí føroysku alifirðirnar, heilivágnýtslu, smoltútseting og aðrar umstøður árinum 1985-1991, eins og tað útvegaða korttilfar yvir egnað aliøki. Kanningin visti, at vit áttu at havt 25-30 alistøðir á aliøkjunum, sum nú eru. Skal sum mest fáast burturur, átti hvør alistøð at havt tryð øki at skift imillum.

Reint vatn og reinur sjógvur hava alstóran týðning í alingini. Neyðugt er tí at visa keyparalondunum á, at tað er reint, har ið fiskur okkara verður aldur. Tí eru 30 alistøðir hóskandi á aliøkjunum, sum nú eru. Men vit eiga at hava fleiri støðir enn hesar 30, og er tí neyðugt at royna nýggjar leiðir við størri umskifting. Landsstýrið fer tí at gera streym- og aldukanningar og merkja upp, hvar ið tað tøkniliga er møguligt at ala, so teir, ið dirvi hava, fáa møguleika so hvørt tøknilig frøðin mennist.

Almenna fiskasjúkutænastan hevur nú tveir fiskasjúkudjórálæknar, er betur før fyri at nógva tørvin hjá alarunum, og kann fara undir fyrirbyggjandi arbeiði. Útlit eru fyri, at tamarhald fæst á laksalúsini, ið hevur verið alivinnuni til stóran bága. Nýtt evni (brintyvirilta) verður nú nýtt, og tað hevur fleiri fyrimunir; eitt nú verða vatn og sjógvur ikki dálkað, og afturhaldstíðin er sett niður úr 14 døgum í 1 dag.

Alarar í Noregi, Skotlandi, Hettlandi, Írlandi og Føroyum hava í seinastuni fyrireikað eina samskipan á marknaðinum fyri at fáa samsvar imillum eftirspurning og tað, ið útflutt verður, v.ø.o. at byggja fyri ovaling og prísfalli. Landsstýrið stuðlar skipanini og hevur samtykt at leggja uppskot fyri tingið um aligrunn,

ið kann tryggja prísir. Vinnuni eru jættaðar 500.000 kr. í ár, so skipanin saman við hinum alaralondunum fæst at virka. Politisku myndugleikarnir í hesum londum taka undir við ætlanini og ætla at sleppa undan trupulleikunum á laksamarknaðinum.

Samanumtikið eru utlitini ikki so døpur, sum mangur mælti fyrr í vár. Vónandi gerst aligrunnurin ikki snælda, sum henda lutfalsliga stuðulsfria vinna kann draga sær studning uppá. Tá er meira mist fyri minni.

Ídnaður og handil

Ídnaðurin stendur fyri storum avbjóðingum. Krøvini til kappingarferi herðast, og vinnan skal laga seg til tryggjar kappingartreytir, javnsettar teim í øðrum londum.

Við tryggju tolllógini fingur mestsum allar vørur úr EF tollfrælsi; men GATT-viðurkendur tollur varð lagdur á vørur úr øðrum londum. Gomlu innflutningsgjöldini galda tó árið út, og tollurin fyri týðningarmestu vørurnar úr EFTA-londum er undir samráðingum fyribils frásettur. Henda fráseting ("suspensión") fellur burtur 1. september í ár, tí tá hava vit eins góðan handilssáttmála við flestu EFTA-londini og sáttmalan við EF.

Árið 1992 verður tillagingarar, og flestu av teimum gomlu skipanunum eru framvegis í gildi við ávisum lætta hjá vinnuni, Innflutningsgjöldini á maskinum og iløgutólum, sum falla burtur 1. januar eru minkað ella strikað, at virki ikki skulu biða við ilögum, til meirvirðisgjaldið kemur 1. januar.

Meirvirðisgjaldsskipanin leggur avgjald á nytisluna, har skipanin, ið er, í nøgvum førum leggur tað á vinnuna. Virkini verða at krevja avgjaldið inn og avrokna við landskassan, men skulu ikki bera avgjald av vinnuni. Skipanin lættir um útflutningsvinnuna og landsumsitingina, men krevur, at landið ikki stuðlar feroyskari vinnu við lægri avgjaldum, ið skattaborgarin umvegis ber. Landsstýrinum er greitt, at nøkur av teimum smáu

virkjunum og fleiri av teimum, sum serliga hava livað av muninum í innflutningsgjaldi á ravøru og lidnari vøru, fáa trupulleikar av broytingunum, og summi megna ikki at standa seg, fáa tey ikki tolllætta ella stuðul. Men hetta eru so treytirnar fyri, at okkara vøru sleppa undan tolli aðrastaðni.

Fyri heimaíðnaðin liggja trupulleikarnir í tí sera veika heimamarknaðinum. Heimamarknaðurin fer ikki at vaksa aftur, fyrr enn útflutningurin hevur ment seg munandi. Tað er tí sjálvsagt, at landsstýrið leggur mesta dentin á at stimbra útflutningsvinnuna og at eggja til, at tað besta fæst burtur úr henni.

Vørumenningarlógirnar frá 1991 og 92 um stuðul til arbeiðsskapandi tiltøk á landi hava roynt væl og stimbrað iløgur og virksemi á fiskavirkjum. Tær hava verið galdandi eitt ár í senn, og ein lóg fyri 1993 fer eins og hinar at stuðla fortreytunum at gera meirviðgjørdar vøru til kræsna marknaðir.

Fiskiíðnaðurin hevur góðar útflutningssømdir í nýggja EF-sattmálanum, bæði fyri fullvirkaða vøru, ta óvirkaða og hálvvirkaða vøru, og handilssattmálin við EFTA er ikki verri. Fýlsta hevur verið á, at kvoturnar til EF fyri fullvirkaða vøru hava verið ov smáar, og at tað ikki eydnaðist at fáa sersømdir fyri triðja-landsfisk. Í samráðingunum við EF gjørdi landsstýrið nógva burturúr tí at fáa so stórar kvotur fyri fullvirkaðar fiskavøru sum gjørligt og at kunna hækka kvoturnar við samráðingum í felagsnevndini. Hetta fer at bera til og hevur sera stóran týdning, tí fullvirkaðar vøru fáa frægasta prís og bera við sær fjølbroytt arbeiðsskapandi virksemi í landinum.

Tað, sum okkara fiskifloti fiskar, eigur at verða avreitt og arbeiðt í Føroyum til vøru, lidna á borðið um til ber. Fesk, isað vøra eigur bara at verða útflutt til sera høgan prís til brúkaran beinleiðis og ikki til meiri virkingar á meginlandinum. Tað er at fegnast um, at tann parturin av veiðuni, ið verður góðskaður á landi, veksur skjótt, og at royndirnar í fiskiíðnaðinum at gera framkomnar borðbærar vøru eru komnar so langt áleiðis, at tær

fyrstu helst fara a marknaðin í heyst.

Skipasmiðjurnar hava tíverri ikki megnað at fingið sáttmálar um nybygging, hóast figgjjarligu fortreytirnar eru av teimum frægastu í vesturheiminum. Harafturímoti veksur umvælingararbeiðið fyri eystureuropeisk skipafeløg, og roknað verður við stóðugum arbeiðið í vinnugreinini eitt ár fram. Útflutningurin av tøkniFrøði í fiskivinnuni er alsamt vaksandi, og nogvar samráðingar eru um nýggjar sáttmálar.

Nýggju handilsáttmálarnir

Tó at sáttmálarnir við EF og EFTA ikki nógta allar ætlanir og vónir Føroya, eitt nú fritt at fara hjá føroyingum í vinnu og utbúgving, so heldur landsstýrið tær vera væl nytligar og arbeiðir við at fáa slíkar sáttmálar við onnur lond eisini, eitt nú USA.

Spurningurin um broytingar í handilssáttmálanum við EF er tikin upp í felagsnevndini á fyrsta fundinum. Á fundinum í heyst, rokna vit við, at "ekvivaleringin" kemur í rættlag, og at vit fáa somu sømdir, sum EFTA-londini hava í EBS-sáttmálanum.

Í samráðingunum við EFTA-londini er landsstýrið komið so langt við norðurlondunum, at hesir sáttmálar kunnu nytast til at seta nýggjar spurningar í felagsnevndini. Tað er kortini greitt, at ikki verður møguligt at veita beinleiðis studning eftir 1. januar 1994, tí tá skulu studningsskipanirnar vera í samljóði við tær reglur, ið bæði EF og EFTA halda seg til.

Tað skilst, at bæði EF og EFTA veita stuðul eftir serligum reglum, og landsstýrið hevur tí fingið nágreiniligt yvirlit yvir teir studningshættir, ið eru loyvdir. Tó skerst ikki burtur, at vit valla orka at veita stórvegis almennan studning uttan inntøkuhækkingar ella sparingar.

Størsta stuðulsorkan skal nytast at gera fortreytirnar lagaligari, t.d. at lækka elprisin til vinnulivið, at bota um kappingarførið. Siglingin hjá Smyrli til Aberdeen og Scrabster bótir

eisini um fortreytirnar. Møguleikarnir fyri ilögufeløgum í Føroyum verða eisini kannaðir, tí føroyska vinnulivið er so kapitalfátækt, at neyðugt er at finna nýggjar leiðir til tess at stimbra iløguhugin í lønandi virki.

Tann vørumenningarstuðul, ið latin verður, skal tiskiliggja á pris- og marknaðarútlit. Tað er jú brukarin, ið setur prís sín, og tí ræður um at gera tær vørur, sum hann vil lata mest fyri.

Við lógini í vár um at flyta inn og flyta út fisk og fiskaúrdráttir vildi landsstýrið tryggja dygdarvøru úr Føroyum. Við løggildingini fáa keyparar okkara uttanlands trygd fyri, at fiskasøtur í Føroyum eru álitandi í sölviðurskiftum og kunnu veita endurgjald, um hetta gerst neyðugt.

Sáttmalin við EF setur krav um, at føroysk virki og fiskiskip verða løggild eftir komandi EF-reglum. Hetta greiðir okkara eftirlits- og góðkenningar skipan longu, og virki og skip eru við hesum skipanum komin longri enn onnur. Tað verður kortini tungt at fáa øll fiskiídnaðarvirki og skip løggild innan 1. januar 1993, men tað er so treytin at virka til europeiska marknaðin. Strongu krøvini koma okkum til góðar, tá ið talan er um at arbeiða vøru til onnur lond, ikki minst tá ið triðjalandsvøra ella onnur innflutt vøra skal verða arbeidd.

Ikki er yvir at dylja, at vinnuliga rekur harðari á hjá okkum, og allar snildar mugu til at fáa gongd á aftur. Men landsstýrið hevur tað álit, at avmarkaði stuðulin og herdu umstøðurnar, vinnulivinum eru fyri, fara ikki at taka áræðið frá fólki, men heldur styrkja hugin og viljan at ganga nýggjar leiðir. Vit ivast ikki í, at tað fer at hilmast, gera vit okkum púra greitt, hvørjum fortreytum vit skulu virka undir, og fara undir tillag-ingarnar, áðrenn veruleikin er har. Hesar trupulleikar skúgva vit ikki til vikis.

Sjóvinnumál

Hin 4. juni 1992 setti landsstýrið í gildi Føroyska Altjóða Skipaskrá við serstakari lögtingslóg og broytti manningarlógina og sjóvinnulógina, broytti lögtingslógina um skipaskraseting og skatt. Higartil eru 10 skip skrasett í FAS. Hesi skipini voru øll í vanligu skrásetingini - try vóru norsk. Fyrirspurningar koma javnan úr útlondum, og verður tí upplýsingartilfar gjørt.

Hóast skattaafturbering, sum í inntøkuárunum 1992 og 1993 er sett til 28%, og hóast reglurnar í manningarlógini eru tillagaðar altjóða krøvum um minsta krøv geva fyrimunir, er ov tíðliga at siga nakað um, um farmaskipaflotin undir føroyskum flaggi fer at vaksa. Útlendsk reiðarafeløg við áhuga fyri FAS mugu gera upp, hvørjar aðrar útreiðslur enn beinleiðis hýrukostnaðurin avirka raksturin undir føroyskum flaggi. Loyvt er at hava útlenska manning, tó skal skiparin vera ríkisborgari. Tað visir seg, at ongin trupulleiki hevði staðist av at kravt, at ávisur partur av manningini var føroyskur, og fleiri føroyingar høvdu fingið hýru.

Tryggingin er týðandi tættur í skipanini. Skip undir FAS verða tryggjað í Føroyum. Hetta er ein avbjóðing hjá Sjóvatryggingini, tí tøkniligu treytirnar eru tær somu sum í vanligu skrásetingini og ájavnar donskum krøvum, sum eru tøkniliga goðar.

Sum gongdin er í Europa, fer EF at hava eina EUROS-skipaskrá í 1995 við treytum, sum gera tað trupult hjá limalondunum at hava sína egnu altjóða skipaskrá, har tey m.a. hava ikki loyvi at sigla millum EF-havnir. Hetta kann elva til størri føroyskan farmaskipaflota undir FAS.

Sjómanslógin frá 1988 verður ikki sett í gildi í tí líki, hon er. Sjómanslógin frá 1967 verður tí galdandi enn eina tíð. Broytingaruppskot verður lagt fyri tingið við atliti at reglum at tryggja fiskimonnum inntøku, um hvíldarreglur, uppsagnarreglur, heilsutænastu fyri sjómenn, avfaringarreglur, heimferðarreglur, reglur um skipstænastu umborð, vernd fyri heilsuskaða, kostreglur,

mistar ognarlutir og sjukrarøkt.

Kunngerð um tryggleikaarbeiði er sett í gildi og reglurnar um heilsutænastu hjá sjófólki eru gjørdar í samráð við deildina fyri arbeiðs- og almannaheilsu, sum skal umsita skipanina. Við hesum verður kravt, at sjómenn verða kannaðir regluliga hjá lækna annaðhvørt ár sambært millumlandasattmalanum hjá ILO.

STCW-sáttmálin um sjóvinnuútbúgvingar, um sjóvinnukrøv og vaktarhald á sjónum hevur verið galdandi í Føroyum síðani 18. september 1990. Kunngerð um vaktarhald á skipum verður sett í gildi samsvarandi manningarlógini.

Broytingarnar í sjóvinnulógini føra við sær, at landsstýrið kunnger nýggjar reglur um siglingartíð til tess at fáa sjóvinnubræv.

Ein samstarvsavtala er gjørd við Søfartsstyrelsen um umsiting við sermálum hjá landsstýrinum. Sjóvinnufyrisitingin, skipaeftirlitið og seinni skipaskrásetingin verða undir somu lon við lutvisari felagsumsiting til tess at lækka útreiðslurnar.

Landbúnaður

Nýggja jarðarraðið skipaði seg í fjør. Landsstýrið hevur havt fleiri fundir við ráðið um vandamál í landbúnaðinum. Eitt teirra er teir nógvu nýggju garðarnir. Landsstýrið heitti tí á Jarðarraðið um ikki at stuðla fleiri fleiri nýggjum gørdum, men heldur menna teir, ið eru. Hesum tók Jarðarraðið undir við.

Landsstýrið ætlar saman við landbúnaðinum at broyta javnvágina millum studningar, so størri partur fer til hoyggj og súr hoyggj. Arbeiðið er farið í gongd, men verður drúgt, tí rættuliga umfatandi kanningar eru neyðugar, áðrenn vit sleppa undan at flyta inn so nógv útlendskt fóður.

Landbúnaðarraðgevastarvið og seyðaraðgevastarvið verða lögð

saman. Seyðarroyndir verða gjørdar uti á gørdunum heldur enn á Royndarstöðini, sum nú.

Landsstýrið hevur biðið stjóran og nevndina á Royndarstöðini endurskoða bygnaðin og broyta hann, so raksturin verður biligari, og at størri dentur verður lagdur á beinleiðis rakstrarroyndir, sum landbúnaðurin kann taka eftir beinleiðis.

Roynt verður at fáa meiri fyri ullina, og líkt er til, at tað fer at eydnast, so at tað aftur fæst nakað burtur úr ullini.

Nýggjar vinnugreininir

Føroyar eiga eitt virkið og dugandi fólk, væl skulað og við nógvum royndum í vinnulivinum. Eyðvitað er, at nú tað eina tíð er trengri til vinnu heima, so leita fólk burtur í vinnu ella útbúgving. Hjá landinum er tað týðningarmikið, at tey, ið burtur fara, framvegis kenna seg sum part í føroyska samfelagnum, soleiðis at handaligi og bókligi kunnleikin, nomin er uttanlands, seinni kemur samfelagnum til góðar.

Einki nýtt er í tí, at føroyingar hava verið kærkomnir uttanlands. Bæði á skipi og í virki hava teir røkt týðningarmikil stórv. Tíverri mega vit asanna, at vit hava verið rættuliga eiðasørir at skipa slíkt virksemin sum tænastru úr Føroyum.

Okkum dámar at ganga hvør sína egnu leið. Tørvur er tó á ráðgevangi virksemin, ið gevur møguleika at virka í ráðgeving og leiðbeining, sum er fyriskipað úr Føroyum. Í hesum krevst ikki sama tillaging sum onnur einstaklingavinna á meginlandinum, ið noyðir menn at flyta úr Føroyum at fáa virkisrátt í felagsmarknaðinum. Men kortini verða vit at taka upp betri samvinnu við EF og EFTA-londini at tryggja okkum øll fyra frælsini, og samvinna um útbúgving, gransking og menning, ið hava so stóran týðning í framtíðarmøguleikum okkara.

Slíkar avtalur fara eisini at gera okkara virki og einstaklingar før fyri at virka, arbeiða og veita tænastru, eitt nú í olju-

vinnuni ella a peningaøkinum.

Samráðingarnar við Ongland og Danmark um undirgrundarspurningin eru ikki loknar. Hóast hetta heldur landsstýrið tað vera rætt at stuðla og eggja fólki til útbúgving í hesi vinnugrein, ið kann gerast partur í livsgrundarlagnum í Føroyum.

Vinnulivslóggáva

Í fjør valdi landsstýrið nevnd at endurskoða partafelagslógina, iroknað reglurnar um ársroknskap, banka- og sparikassalógina, bókføringarlógina, grannskoðaralógirnar og lóg um vinnufelagskráseting. Fleiri av hesum lógum eru gamlar danskar lógir frá triatiárunum. Serliga er tað banka- og sparikassalógin og partafelagslógin, iroknað reglurnar um ársroknskap, sum ikki longur nøgta tørvin hjá vinnulivi og lánsveitarum. Átrokandi mál eru t.d. minsta kravið til partapening, og um roknskapir hjá partafeløgum skulu vera almennir.

Nýggj útflutningslóg fyri fiskavørur var samtykt í vár og setur teimum, sum flyta inn og út fisk og fiskaúrdráttir, krav um lóggilding. Hesi skulu kunna veita trygd fyri endurgjaldskrøvum. so byrgt verður fyri, at teir inn- og útflytarar, ið bara virka við løtuvinningi fyri eyga, kunnu ávirka umdømi Føroya sum heild.

Løgtingið samtykti eisini nýggja lóg um priseftirlit. Gamla lógin var rein prislóg, sum í høvuðsheitum bannaði høgum prisi og stórum vinningi. Hetta er galdandi í nýggju prislógini, men skal hon harumframt byrgja fyri kappingaravmarkandi tiltøkum. Hetta er í samsvar við gongdina í grannalondum okkara, har denturin alt meira verður lagdur á kappingar- heldur enn á prisviðurskifti.

Ferðavinnan

Ein væl skipað ferðavinna, sum allir borgarar kenna seg vara av, kann - sum frá liður - gerast eitt hampuligt iskoyti til landsins búskap og trivnað.

Leiklutur landsins er at tryggja hollan grundvøil, sum skapar fortreytirnar fyri atlaðu menningini a hesum øki, og stuðla upp undir tilboðini, sum "tað privata" eigur at standa fyri og bera abyrgd av. Hetta krevur stóra vitan og innlit. Kannað ma verða, roynt og arbeitt miðvist við heildarloysnum, heldur enn at loysa smámálini hvørt sær. At gera dygdargóð tilboð og at selja krevur eisini vitan, dugnaskap og samstarv í vinnuni, og við fyriskipandi myndugleikarnar, fyrst og fremst Ferðaraðið, ið hevur virkað í gott og væl eitt ár.

Ferðapolitiska stevnuskráin, ið setur setningin fyri komandi árin, hevur verið til viðgerðar í vinnu og í fjølmiðlum. Landsstýrið kemur fyrsta dagin við uppskoti um, hvussu neyðug tiltøk skulu greiðast fíggarliga, iroknað eisini bytið millum vinnuna og tað almenna.

Fleiri lógir hava ávirkað ferðavinnuviðurskiftini, t.d. broytingin í rúsdrekkalógini, heimildin til tollfria sølu á flogvøllinum, afturlatingarlógin og kunngerðin um kunningarstovur.

Av størri týdningi í vinnuni er eisini, at Smyril er farin at sigla til Skotlands, at ferðaseðilin millum Føroyar og umheimin yvirhøvar kostar minni, at Tórshavn hevur fingið eina farstöð, og í útlondum bjóðar seg fram sum stevnubý.

Ferðafólkaviðurskiftini á fleiri plássum, t.d. í Mykinesi, eru batnað nógv, og posthús og bensinstøðir eru so smátt farin at virka sum kunningarstøðir hjá ferðafólki. Tikið hevur verið væl undir við ymiskum útbúgvingartilboðum og útbúgva fleiri enn 40 seg sum ferðaleiðarar. Hugurin at gera framtøk er eyðsýniligur.

Skúlamál

Í løgmansrøðuni 1991 varð boðað frá, at atlanin var at broyta fólkkaskúlalógina frá komandi skúlaári. Við grundarlagi í álitum frá lesiætlanarnevdini var lógaruppskot gjørt, sum síðst í farnu tingsetu varð samtykt. Nakrar broytingar krevja fyrireikingartið,

og fáa partar av lögini til ekki gildi fyrr enn 1. august 1993. Samtyktu broytingarnar eru bara nakrar av teimum, sum lesi-atlanarnevndin skjeyt upp, og verður til framhaldandi arbeitt við fólkaskúlalógini. Møguliga verða aðrar smærri og størri broytingar skotnar upp í komandi ári; men havt verður til huga nýggj fólkaskúlalóg, ið eigur at koma til gildi fyri aldarskifti.

Urslitið av orðaskiftinum seinastu tingsetu um miðnamsútbúgvingar var, at løgtingið bað landsstýrið beinanvegin gera lógaruppskot um handverkaralærlingútbúgvingar, ástøðiligar útbúgvingar á tekniska skúla, studentaskúlaútbúgvingar og miðnamsdeplar. Men slíkt arbeiði er drúgt, og einasta lógaruppskot, ið varð liðugt og samtykt, var løgtingslóg um stóðisútbúgving til tøkni. Hóast langt var utliðið, aðrenn lýst varð við hesum utbúgvingartilboði, var áhugin ógvuliga stórur, og fleiri umsøkjarar voru, enn skúlarnir kunnu rúma.

Arbeitt verður við nýggjari lóggávu fyri handverkarautbúgvingar, við lóg fyri tekniskar skúlar og við nýggjari skipan fyri studenta- og HF-útbúgving er byrjað til smáum. Ferð verður sett á nú.

Skipanin við miðnamsdeplum er enn ekki sett til verk, til ivamal eru um, hvussu miðnamsútbúgvingarnar best verða skipaðar.

Í seinastu tingsetu varð løgtingslóg um maskinmeistarautbúgving og aðrar el-tøkniútbúgvingar samtykt. Lógarkarmurin um hesar útbúgvingar er nú til fyrsta sinni til laçi.

Løgtingslógin um húsarhaldsskúlar, ið varð samtykt til vár, tryggjar innihald og grundarlag. Lógarheimild er nú til fara undir aðrar útbúgvingar til hesum øki.

Í eini fyribilsskipan tók Klaksvíkar Sjómannsskúli ein sjóvinnuflokk inn til august til fjør og tveir til januar. Vónandi ber til at taka ein flokk aftur inn til august. Væntandi verður nýggi bygnaðurin til sjómannsskúlaútbúgvingini settur til verk eftir nýggjar.

I goðum tíðum ber nógv til, og minni verður hugsað um kostnaðin. Landsstýrið fer at virka fyri samstarvi millum tær hægru útbúgv-ingarnar, so vit fáa meiri burturur figgjjarligu orkuni. Nakrir útbúgvingarstovnar eru farnir undir hetta.

Íløgur til skúlabýgging hava ikki verið tær nógvu. Tó, studenta-skúlabýggingin á Kambsdali gongur eftir ætlan, og skúlin verður liðugur eftir summarfrítíðina 1993. Rúmviðurskiptini hjá HF-útbúgv-ingini í Vági hava leingi verið ógvuliga vánalig. Nú er samtykt at keypa gamla posthúsið í Vági til hetta endamál eftir neyðuga umbygging. Aðrir óloystir hólisspurningar verða tiknir upp til komandi figgjjarlógaruppskot og íløgúætlan.

Mentanarmál

Í fjør heyst kom álit um útvarps- og sjónvarpsviðurskipti. Álitið varð sent stovnum, felagsskapum og kommunum til ummælis. Eftir ummælunum hevur landsstýrið samtykt at gera nýggja lóggávu fyri útvarp og sjónvarp sum sjálvstøðugir stovnar.

Seinastu tingsetu samtykti lögtingið lóg um skjalasøvn. Hesar lógarreglur samsvara lógarreglunum um skjalasavnavirksemi í grannalondum okkara.

Embætismannabólkur við fýra limum er settur at kanna føroysku áhugamálini í donsk-norsku skjalasavnaavtaluni. Danska mentamála-ráðið tilnevndi ein, danska rikisskjalasavnið ein, og landsstýrið tilnevndi tveir. Bólkurin hevði sin fyrsta fund í februar í ár í Keypmannahavn og ætlar at hava næsta fundin í Føroyum.

Fyrisitingin hjá kirkjustjórnini, sum var hjá rikisumboðsmann-inum, er flutt til stiftsstjórnina, nú Stiftsstjórn Føroya er sett á stovn og hevur skipað egna fyrisiting.

Í var legði landsstýrið uppskot til lóg um studning at byggja bygðar- og býarhús o.a. Málið var eftir 1. viðgerð beint í skúla- og mentanarnevnd lögtingsins, men kom ikki aftur ur nevnd.

Tað gongur, sum ætlað, at byggja uppi Listaskalan, og verður skálin reistur í august manaði og væntandi liðugur í 1993.

Lógamál

Fyrisitingarlóg og lóg um innlit í fyrisitingina voru lagdar fyri tingið í vár og hava fingið fyrstu viðgerð. Tær liggja nu í rættarnevndini, sum væntandi leggur álit fram í komandi tingsetu. Saman við skjalasavnslóginu verða tær gott grundstøði at fáa skipað virksemi á hesum økjum.

Landsstýrið hevur sett nevnd at arbeiða við lóggávu og skipan av almennum og privatum telduskráum við personsupplýsingum, og hevur samtykt av leggja fram uppskot um nýggja lóggávu tíðliga í heyst.

Løgtingið samtykti í vár lóg um rusdrekka. Partar av lógini eru settir í gildi, reglur eru gjørdar fyri skeinkiloyvi, loyvisnevnd er vald, og fyrstu skeinkiloyvini eru givin. Eftir ætlan verður øll lógin sett í gildi í heyst, tá ið Rúsdrékkasøla landsins fer undir virksemi sitt.

Nakrar smáar broytingar eru gjørdar í ferðslulógini, og helst verða onkrar gjørdar afturat skjótt, men rættast er eftir landsstýrisins meting at taka lógina til viðgerðar undir einum. Arbeitt verður við at fáa nýtt koyrikort. Landsstýrið hevur viðgjørt málið bæði viðvíkjandi útsjón og útskrivingarmynstri. Endalig støða er tó ikki tikin, men verður tikin heilt skjótt.

Arbeidsmarknaðarmál

Tølini fyri arbeiðsloysið eru enn høg, og tiltøkini frá politiskari síðu at skapa fortreytir fyri øktum virksemi hava enn ikki munað nóg mikið. Aðrar royndir bota tó um, men vit basa ikki arbeiðsloysinum heilt, fyrrenn menningin í fiskiídnaðinum og neyðuga søluarbeiðið eru so goð, at nakrar hundrað milliónir fáast í eyka útflutningsvirði.

Fyribilsverkætlanir eru hinvegin í gongd sum arbeiðsskapandi tiltøk. Tey eru tilboð heldur enn beinleiðis stuðulsveiting; men tó eingin varandi loysn. Av oskiljandi orsökum fekk t.d. Norðlýsisætlanin ikki ta mottøku, roknað var við. Vonandi er ikki talan um, at ungdómurin ikki er nog virkisfúsur.

Virkin arbeiðsávísing er alneyðug, skal lógin um arbeiðsloysis-trygging roynast. Stýrið fyri hesi skipan hevur sett stjóra og starvsfólk og gjørt reglur um viðurskiptini hjá fiski- og útróðr- armonnum. Mánadagin skipanin, ið er lógarbundin skipan fyri allar løntakarar og arbeiðsgevarar, við.

Landsstýrið heldur tað vera rætt at lata partarnar á arbeiðsmarknaðinum hava fulla fíggjarliga og umsitingarliga ábyrgd av skipanini, og hava teir synt, at hesa ábyrgd megna teir. At sáttmálarnir á arbeiðsmarknaðinum vóru longdir í sama viðfangi, ger skipanina til ein varða í skilagøðum arbeiðsmarknaðarpolitikki.

Í fjør var broyting í lógini um Trygdargrunn fyri avreiðingar og lønir gjørd, soleiðis at løn í uppsagnartíð fall burtur. Soleiðis vóru allir løntakarar javnsettir við tey timaløntu.

Arbeiðsmarknaðareftirlønin fór at virka 1. januar. Hóast nakað skerd, so tó ein skipan við samábyrgd. Í grunninum eru longu 15-20 mió. kr. og utgaldið verður sum ætlað í 1997.

Í januar bað landsstýrið lögtingið leggja upp í trætuna millum Føroya Reiðarafelag og nøkur yvirmannafeløg við semingsuppskotinum sum grundarlagi, tí vandi var fyri, at stór samfelagsvirði fóru fyri skeyti. Slik uppilegging átti ikki at verið neyðug, tí hon undirgrevur skipaðu viðurskiptini á arbeiðsmarknaðinum.

Í april gjørdust vit limir í Felags Norðurlenska Arbeiðsmarknaðinum. Men tá ið Danmark og EFTA-lond gjøgnum EBS-avtaluna gera tillagandi EF-reglur hesum viðvíkjandi, er vandi fyri, at Føroyar og Grønland verða triðjalond, tá ið flutt verður millum t.d. føroyska og danska arbeiðsmarknaðin. Hetta kann bera í sær, at

neyðugt verður at søkja um arbeiðsloyvi í Danmark, sum vit annars áður hava ikki gjørt. Hesum verða vit at arbeiða imoti.

Íbúðamál

Lánspolitikkur Húsalánsgrunsins verður kannaður. Játtanin á figgjarløgtingslógini er minkað nogv, og við økta lánsvirkseminum er eginognin sum partur í útlánum minkað. Hon er í lötuni 38% av útlánsupphæddini; men fer hon niður um 33%, fella fleiri lán hjá Húsalánsgrunninum til gjaldingar beinanvegin.

Endamál grunsins er at veita bilig lán til sethus. Tí mega í-skoytislán, renta og avdráttartíð stillast eftir hesum, og spurningurin, um grunnurin framhaldandi skal reka vanligt bankavirksemi, verða tikin upp í samband við figgjarlógina fyri 1993.

Arbeitt verður við at laga virksemin grunsins, so grunnurin, tá ið nýggja banka- og sparikassalógin kemur í gildi, fær betri raðfesting í lánunum til sethus og íbúðir.

Heilsumál

Íløguvirksemið á heilsuøkinum er minni, tó verður bygt upp í Suðuroyar Sjúkrahús - tó nakað minni enn atlað.

Ætlanirnar viðvíkjandi Landssjúkrahúsinum eru nu óveruligar, men starvsfólkabólkarnir eru samdir um, at umflyting innan verandi karmar er vánalig loysn. Heldur eigur helvtin av nýbyggingini at verða gjørd í senn. Fyrireikað verður tí ein stigvis nýbygging, sum rakstrarliga verður tikin í nýtslu so hvørt.

Støðan á Klaksvíkar Sjúkrahúsi er so mikið góð, at til ber at steðga á.

Sparingar hava verið alagdar sjúkrahúsverkinum, og komandi játtanirnar fara ikki at vaksa sum fyrr. Tí verður neyðugt, at sakkøn fólk gjølla greina sjúkrahúsverkið fyri at fáa at vita,

hvat hvør sergreinardeild fer at kosta, hvussu ið arbeiðsbyrðan verður og innihaldið, t.e. raðfesta allar sergreinadeildir.

Landsstyrið hevur framvegis ta askoðan, at try sjúkrahús skulu vera í Føroyum. Meira átrokandi verður at fáa samskiftið sjúkrahúsanna millum at virka. At hetta hevur verið so torført -hóast allir læknar eru settir í heilsuverki Føroya - er ilt at skilja.

Trupulleikarnir seinastu dagarnar á Landssjúkrahúsinum eru nu loystir, og veitt er eykajáttan 6,5 mió. kr. Neyðugt verður at leggja niður 45 ársverk seinasta fjórðingsárið, men miðað verður imóti, at eini 25-30 ársverk verða sett aftur 1. januar 1993. Hildið verður, at forsvarligur rakstrarkarmur verður rokkin í 1993 við eini játtan, sum er 212-218 mió. kr. Gongdin í hesum máli hevur vist, at neyðugt verður at endurskoða og samskipa stýrisviðurskiptini í føroyska sjúkrahúsverkinum.

Í tannaróktini verður itøkilig uppskot um, at øll børn undir 16 ár fáa ókeypis tannarókt, viðgjørt saman við kommununum.

Á skúlalæknaøkinum verður roynt at fáa heimild frá heilsu- málaráðnum til, at fleiri læknar átaka sær uppgávuna á sama øki, tí trupulleikar eru at loysa málið í Havn.

Líkt er til, at skilagoður leigusattmali fæst við hann, ið eigur bygningin, har Hotel Tórshavn húsast. Møguleikar eru eisini at útvega hotellinum meira húsarúmd. Neyðugt verður beinanvegin at gera ábøtur. Munnu ikki føroyingar flestir, hóast trongu umstøðurnar á hotellinum vera glaðir um eitt serføroyskt heim so nær Ríkissjúkrahúsinum.

Kunngerð er gjørd um, at vinningurin hjá apotekunum minkar munandi. Størsta ágóðan fær alivinnan. Arbeitt verður við broytingum í tilskotsskipanini til heilivág.

Nýggj AIDS-kunngerð er lýst, og AIDS-rað er valt, sum virkar fyri at fyribyrgja og upplýsa um hesa herviligu sjúku. M.a. er ung-

dómurin umboðaður í hesum raði.

Í ætlaðum samanleggingum á almanna- og heilsuøkinum verða nu bygnaðarbroytingar í rusdrekka viðgerð í Føroyum settar í verk. Skotnar eru upp broytingar í rusdrekka viðgerðini, soleiðis at Heilbrigðið og kostnaðarmikla avrusingin verða lögð undir sjúkrahúsverkið; men at eftirviðgerðin framvegis kann vera antin á Heilbrigðinum, Blákrossheiminum ella sjúkrahúsinum.

Almannamál

Leingi hava ætlanir verið um at skipa óhefta, fakliga kærunevnd í almannamálum; men her hava nakrar lógarbroytingar verið neyðugar, og tær eru settar í verk. Ætlanin er, at kærunevndin kann fara til verka 1. januar 1993. Hetta lættir umsitingarliga um í Tinganesi, og skuldu kærumálini verið skjótari viðgjörd og tá givið borgaranum størri rættartrygd.

Nevndin, ið sett varð í 1989 at endurskoða almannalóggávuna, gavst av natúrligum og øðrum orsökum. Eftir áheitan frá lögtinginum verður nú nýggj nevnd við manning frá Almannastovuni, landsstýrinum, samgongu- og andstöðu at endurskoða og nútímansgera lóggávuna og laga hana betur eftir føroyskum viðurskiftum.

Andveikraverndin og Almannastovan gera nu itøkiliga ætlan at fara av Eirargarði. Dagheimið á Berjabrekku er í gerð, og gerst vónandi gott tilboð til okkara brekaðu. Í Eysturoynni er búfelagsskapur í Runavík fyri andveik, og ein vardur verkstaður er um at verða liðugur; men torført er at sleppa í gongd við nýggjum og spennandi iløgum.

Á røktarheimsøkinum er hetta fyrsta árið, skipanin við eindarprísum virkar. Tað visir seg, at tað er dýrari hjá okkum enn í Danmark, so her er gjøllari kostnaðarkanningar neyðugar. Røktarheimið í Runavík er liðugt. Her eru fyra búpláss til ung rørslu-brekað, sum kunnu fáa uppvenjing til seinni at vera einsamøll. Røktarheimsbyggingin í Sandoyinni heldur fram sum samtykt í trimum

eindum, hóast ikki øll halda hetta vera skilabestu loysnina. Landsstýrið hevur samtykt, at ætlaða røktarheimið í Norðstreymsoy verður bygt í Kollafirði, men byggingin fer ikki í gongd, sum umstøðurnar nú eru, tí verða eisini aðrar loysnir kannaðar.

Eldrasambýli í Húsavík er tikið í nýtslu. Hetta eru røktarmottakarar og røktarveitarar sera fegin um. Hetta er ein bilig loysn, og býr hin eldri í heimligum viðurskiftum. Gott hevði verið, tóku fleiri tættin upp. Vardu íbúðirnar í Havn vóru tiknar í nýtslu í fjør. Tær eru fyrstar av sínum slagi, so enn eru bara fáar royndir við hesi loysn.

Atfinningar eru av og á at hoyra um almannaumsiting okkara. Hvussu er og ikki skal verða sagt, at einasti stovnur, sum við broytingini í samfelagnum við m.a. vaksandi arbeiðsloysi og sosialum trupulleikum hevur fingið øktar uppgavur, er Almanna-stovan. Samanbórið við almannaumsiting í donskum býi við sama íbúgvaratali, er starvfólkatalið munandi minni í Føroyum.

Ætlanin at almannaverkið skal vera aðrastaðni enn í Havn er nú komin so mikið ávegis, at deildin í Eysturoyinni longu 1. september í ár skal taka avgerð í øllum málum eftir § 9, 13, 15 og 17 í forsorgarlógini. Í vár er ætlanin, at hesar heimildir verða lagdar til deildina í Suðuroyinni. Seinni er ætlanin at leggja hesar heimildir í Norðoyggjum, sum eina tíð hevur havt ávisar heimildir í samband við arbeiðsloysisstuðulin.

Vónandi kunnu slikar deildir verða skipaðar aðrastaðni - eitt nú í Vágum, so viðgerð og avgerð liggur nærri viðskiftafólkinum. Neyðugt verður at seta fleiri starvsfólk á deildunum, tí verða starvsfólkini á Almanna-stovuni í Havn færri. Ætlanir eru eisini um rættiligá viðfevndar bygnaðarbroytingar í almannaverkinum. Í fyrstu syftu verður hugsað um at býta økini soleiðis, at øll vita, hvar ið trupulleikarnir verða viðgjørdir. Bygnaðurin verður tillagaður, at deildirnar eru í fleiri støðum t.e., at avgerðarheimildirnar eisini eru í fleiri støðum, so brekað fólk skuldu fingið betri tænastu.

Til tess at fáa meira samansjóðað almannaverk og at spara umsitingaruttreiðslur, verður fyrireikað at leggja Andveikra-verndina og Endurbúgvingarstovuna saman við Almennastovuna.

Landsstýrið hevur í eina tíð havt samráðingar við partarnar um samanleggingarmøguleikar í heilsutænastuni. Semja er um at leggja heimahjálparskipanina og heilsu- og heimasjúkrasysterskipanina saman í eina heilsu- og heimarøkt. Hetta skuldi givið fyrimumir, tí hesar skipanir viðkoma ofta somu fólki í sama húsi, og verður tí ikki neyðugt at samskipta við fleiri skipanir.

Møguleikin at nýta røktarheimini sum opin heim og miðdeplar fyri eldrarøkt og heimarøkt verður kannaður, og er hann sera ahuga-verdur. Hetta eru møguleikar, sum ikki eiga at vera dýrari, men heldur sparingar. Endamalið er, at tilfeingið verður teim eldru at gagni, og heldur lata starvsfólkaáhugamál dvína. Tað er - hóast alt tað - alt snýr seg um.

Aðalmálið skal vera, at tey gomlu verða búgvandi heima sum longst, og at røktarfólkini sum mest eru fólk, tey eru von við.

Í donsku/føroysku nevdini viðvíkjandi almannamálum verður fyrireikað, at heimild verður givin í lóggávu okkara, at veitingar til arbeiðsleys verða broyttar, soleiðis at eingin fær arbeiðsloysisstuðul, uttan at arbeiði verður boðið viðkomandi, soleiðis at tey sanna, at teirra arbeiðsorka hóast trongstöðu er neyðug. Slik skulu tó ikki órógva verandi arbeiðsmarknað ov nógv, men ótroyttir møguleikar liggja í arbeiði, sum annars liggur á láni og eigur at verða gjørt í samstarvi við kommunurnar. Vit eru á byrjanarstigi í arbeiðsloysistrupulleikunum, og tað er tí týðningarmikið, at vit fáa broytt hugburðin um almannaveit-ingar soleiðis, at vit ikki fara av kósini.

Kommunumál

Flestu kommunur eru illa fyri fíggjarliga. Lánsskuldin er alt ov stór og nógvar hava ilt við at svara sínar skyldur. Landsstýrið

fylgir við gongdini og arbeiðir við ætlanum um nýggja kommunuskipan, sum samstundis kann bota um møguleikarnar hjá kommunum samanlagt at koma burtur úr figgjarligu trupulleikunum.

Ein arbeiðsbolkur hevur latið úr hondum fyríbils alit um framtíðar kommunalskipan. Landsstýrið viðger hetta alit, og fyrsta dagin verður arbeiðsbólkurin biðin um at arbeiða eftir meira nágreiniligum málsetningi.

Samferðsla og samskipti

Fleiri av dýrastu iløgunum í samferðslukervið eru um at vera lidnar. Bergholið millum Signabø og Kaldbaksbotn, havnin í Hesti, og ferjulegan á Gomlu Rætt eru lidnar umleið 1. november 1992. Eisini byggistigið í Skopunar havn er um at vera liðugt.

Íløguvirksemið á samferðsluøkinum er skert munandi seinastu árin. Tá ið seinastu búskaparligu tiltøkini vóru sett í verk, varð nogv skorið av samferðslugreinini á løgtingsfiggjarlógini.

Samsvar er nú við iløguætlanina, sum landsstýrið legði fram saman við figgjarlógaruppskotinum fyri 1992, og eigur samanumtikið at verða so við nýggjum iløgum eisini framyvir.

Sum boðað frá í løgmansrøðuni á ólavsøku í fjør fer høvuðsdenturin at verða lagdur á ábøtur og nýgerðir í vegakervinum, men minni peningur verður nýttur til nýggjar havnailøgur.

Rakstrarliga er nú vend komin í hjá einstøku samferðslustovnunum. Útbjóðingin av flestu rutunum hjá Bygdaleiðum saman við niðurskurði í koyriætlanini minka um árliga tilskotið yvir figgjarlógina úr einum 30 mió.kr. í 1990 og einum 25 mió.kr. í 1991 niður í 17,5 mió.kr. í 1992. Árliga hallið hjá Strandfaraskipum Landsins er eisini minkað munandi. Ískoynið latið á figgjarlógini í 1990 varð 63,5 mió.kr., stovnurin hevur knappar 50 mió.kr. í halli í 1991. Men m.a. av miseydnaða leigumálinum hjá Smyrli, minni inntøkur fyri at flyta itrottarfólk og missi fyri skuldar-

ar, verður roknskaparliga hallið í 1991 kortini meira enn 54 mió.kr.

Landsstýrið hevur sett arbeiðsbólk at gera bygnaðarbroytingar á stovninum, so betri figgjarstýring fæst í lag. Urslitið verður helst betri tilknyti millum Bygdaleiðir og Strandferðslana, og ein greiðari sundurliðan millum ymsu virkisøkini hjá Strandfarskipum Landsins, t.e. tyrludeild, reiðaravirksemi og farmaflutningsvinnu.

SkyNSEmisbroytingarnar á Postverki Føroya bera nú munagóðan ávøkstur. Rakstrarhallið í 1990 var 20 mió.kr., í fjør var tað 13,5 mió.kr., og fæst væntandi niður um 9 mió.kr. í ár. Málsetningurin er at fáa javnvag í raksturinum hjá Postverkinum í 1994. Kanningarnar at privatisera postgirodeildina halda fram, og arbeiðsbólkurin kemur væntandi við eini tilráðing í heyst.

Telefonverk Føroya Løgtings er rakstrarliga komið í eina tryggja legu. Tøkniliga verður hildið fram við menningini, sambært fastløgdu útbyggingarætlanini. Í sambandi við altjóða ætlanir viðvíkjandi nýggjum transatlantiskum telekaðalsambandi tvørtur um føroyskt sjóøki, eru í hesum døgum samráðingar millum dansku stjórnina og landsstýrið/telefonverkið, um at fáa samband beinleiðis við Føroyar gjøgnum transatlantiska kaðalin.

Føroyska veðurtænastan, ið nú hevur virkað eitt ár, tykist gagna teimum, sum ç ngnýta náttúrunnar tilfeingi á sjógvi og landi. Tænastan verður gjørd betri við nýggjum tølum, sum verða sett upp á flogvøllinum.

Loftferðsla

Ábøtur og uppbyggingar verða gjørdar á flogvøllinu, í Vágum, og í ár er flogbreytin asfaltlögð av nýggjum, og nýggj goymsluhøll bygd. Eftir samráðingar við danska ferðslumalaráðharran og stjóran í Statens Luftfartsvæsen verður arbeitt við at byggja upp í terminalin til m.a. "Tax-Free" sölubúðir og framsýningarøki hjá vinnufyrirøkum.

Ferðafólkatalið um flogvøllin veksur nu aftur, og hevur Atlantic Airways økt sin part borið saman við danska kappingarneytan. Ósemjan við ferðslumálaráðið um ferðaseðlaprisirnar er loyst, og landsstýrið hevur boðað flogfeløgnum báðum frá, at flogloyvistreytirnar skulu haldast. Kappast eigur at vera um bestu tænastuveitingina heldur enn um prisirnar. Føroyska flogfelagnum hevur enn ikki nýttst figgjjarligt iskoyti - og fær tað valla.

Størsti ampín hjá teimum, sum flúgva, er vánaliga ferðasambandið millum flogvøllin og meginøkið. Hesin trupulleikin verður bara loystur til litar, um koyrisamband fæst millum Vágarnar og Streymoy. Nær farið verður undir undirsjóvartunnilin um Vestmannasund, verður viðgjørt í sambandi við komandi figgjjarlóg.

Umhørvismál

Kunngerð um hvussu livrunnið burturkast verður burturbeint er farið at virka. Soleiðis er við kunngerðini um húsarhalds- og annað burturkast. Uppskot um kunngerð at beina burtur skarnvatnsevju verður nú send kommunum til kunningar og verður lýst í heyst.

Í seinastu tingsetu er samtykt lögtingslóg um umhørvisgjald á smyrjuolju, og er nýggj burturbeiningarskipan undir fyrireiking saman við IRF/ROY. Nøkur áhapp hava verið seinasta árið, har oljudálking hevur staðist av. Uppruddingararbeiðið, ið Vaktar- og Bjargingartænastan hevur staðið fyri saman við lokalu bjargingarfeløgnum o.ø., hevur í flestu førum hepnast væl og givið royndir til betri eftiransni.

Arbeiðið at leggja størri part av umhørvisfyrisingini út til kommunurnar og at gera nýggja almenna heilsusamtykt heldur fram.

Landsstýrið hevur verið virkið í norðurlandasamstarvinum viðvíkjandi umhørvisvernd. Serstakliga hevur verið roynt at samskipa føroysk, islendsk og grønlendsk áhugamál. Eftir uppskoti frá landsstýrinum hevur norðurlendska ráðharraráðið sent bretsku

stjórnini skriv, har gjørt verður vart við stryggleikan, Norðurlond kenna av virkseminum á Dounreayverkinum og køstinum við geiðslavirknum burturkasti við Sellafíeld.

Landsstýrið hevur saman við hinum londunum í Etnorðri fingið raðfest havumhvørvismál í fremstu røð sambært byggja arbeiðsbygnaðinum hjá umhvørvisdeildini undir Norðurlandaraðnum. Landsstýrinum hevur eydnast at fáa Norðurlandaraðið at medvirka til og partvis rinda fyri eftiransingar- og mátingarskipan hvussu føroyskt loft-, sjógv- og landøki verða dálkað, og bera mátiúrslitini saman við mátingar í hinum Norðurlondunum. Skipanin verður nú fyrireikað av m.ø. fólki av Debesartrøð.

Fleiri altjóða umhvørvisavtalur eru settar í gildi viðvíkjandi Føroyum og fleiri biða eitt nú Keypmannahavnaravtalan um millumlandasamstarv um oljudálkingarvanlukkur.

Serfrøðingar úr danska umhvørvisráðnum koma til Føroya og skulu saman við fyrisitingini í Tinganesi taka saman um tær altjóða umhvørvisavtalur, ið enn ikki eru lýstar í Føroyum.

Nevnast kann "Montrealprotokollatið" viðvíkjandi banni fyri freon o.ø. luftevnum, ið medvirka til vakstrarhúsáriníð.

Saman við umleið 120 londum um allan heimin var landsstýrið umboðað á altjóða umhvørvisráðstevnuni í Rio de Janeiro. Fyri danska kongsríkið undirskrivaði danski umhvørvisráðharrin altjóða avtalur, sum skulu verja fyri verðurlagsbroytingum og verja heimsins livandi kyknur og verur. Føroyski landsstýrismaðurin í umhvørvismálum og grønlendski landsstýrismaðurin í umhvørvismálum vóru hjá. Á Rio-fundinum vóru annars triggjar týðandi aðallýsingar viðvíkjandi Føroyum staðfestar:

1. Alt livandi tilfeingi í náttúruni eigur at kunna gagnnýtast, so leingi nýtlan er á burðartryggum grundarlagi. Grundarlagið undir burðartrygt at gagnnyta navsins smásúgdjórastovnar, t.d. grindahval og kóp, verður ásett í "regionalum" samanhangi.

2. Ongum einstökum landi eigur at loyvast at seta tiltök, eitt nú handilstiltök í verk móti øðrum landi at gagnnýta náttúruilfeingið, so leingi nýtlan er á burðartryggum stigi.
3. Bann eigur at verða sett fyri at beina burtur geiðslavirkin og onnur dálkandi evni í havi og /ella kring havsins strendur. Hann, ið beinir burtur, hevur prógvbyrðuna móti heimssamfelagnum, at ta burturbeindað ikki er dálkandi ella skaðiligt.

Hóast fámentir, og landið er lítið, fevnir okkara sjóki - okkara ábyrgdarøki - samanlagt um einar 90.000 ferfjórðingar. Landsstýrið fer í norðurlendskum og í altjóða samanhangi at gera alt at sjógvurin og vatnið ikki verður dálkað.

Orkumál

Landsstýrið er komið væl áleiðis at viðgerða tvær kostnaðarmiklar verkætlanir á orkuøkinum. Talan er um Eiði-3 verkætlanina hjá SEV og at viðka veitingarøkið hjá hitafelagnum í Tórshavn.

Eiði-3 verkætlanin hevur verið til ummælis hjá orkuraðnum, sum heldur, at iløgan búskaparliga kann javnsetast við framhaldandi el-orku við termiskum verkum. Við atliti at, at elorkan hjá SEV er nøgtandi komandi nógvu árinum, verður ein iløga í nýggj framleiðsluverk at tyngja elprísirnar, um nýiløgan verður gjørd í Eiði-3 ella í eitt nýtt diesilverk.

Útrokningarnar hjá Orkuraðnum visa, at Eiði-3 ætlanin fer, verður hon framd, at hækka allar elprísir hjá SEV eini 5-oyru kwt., alt annað (oljuprísir o.t.) líka.

Áðrenn landsstýrið tekur støðu, skal orkuraðið kanna viðvikjandi møguligan orkumiss av Eiði-3, samanborið við, um bygt varð longur uppi. Tilmælið fyriliggur væntandi í august mánað.

Eiði-3 iløgan er mett at kosta einar 120 mio.kr., og at gera yvir góð try ar av 60-65 arbeiðsfólki. Elorkan verður 14,4 GWh árliga. SEV fer nú at seta fyrstu vindmylluna upp.

Hitafelagið í Tórshavn hevur søkt um landskassaveðhald fyri iløgum at viðka fjarhitaveitingarøkið, so at avlopshitin frá SEV-verkinum verður veittur til hitamiðstöðina á Sandvíkahjalla, og síðani hitaleiðingar lagdir út á landssjúkrahúsið. Á leiðini fæst m.a. samband við Berjabrekku, Norðurlandahúsið, Útvarpshúsið, Svímjuhøllina, bygningarnar á Hálsi, SMS, Læraraskúlan, Sjómansskúlan, Debesartrøð o.a. iløgan er mett at kosta 100-110 mio.kr.

Landsstýrið vil ikki søkja lögtingið um veðhaldsheimild, og hitafelagið vil tí, at landsstýrið í staðin fyri at veðhalda, vikur við teimum pantirættindum, ið landskassin hevur av lánunum, sum áður eru veitt felagnum. Landsstýrið hevur viðgjørt ætlanina og m.a. biðið búskapardeildina í Tinganesi gjørt samfelagsbúskaparligar útrokningar. Hesar útrokningar visa, at útbyggingin kann geva samfelagsligt ikast og geva 55-60 arbeiðsmönnum arbeiði í byggitíðini.

Búskapardeildin leggur áherðslu á, at allar stórar iløgur eiga at verða bornar upp móti hvør aðrari, og við atliti at m.a. samfelagsbúskaparligum avkasti raðfestar. Hesum tilmæli ætlar landsstýrið at fylgja. Landsstýrið ætlar at fáa avgreitt umsóknirnar frá SEV og hitafelagnum í heyst.

Í januar setti landsstýrið arbeiðsbólk at kanna týdningin, elprisurin hevur í kappingarførinum hjá føroyska idnaðinum. Ídnaðurin og alingin høvdu spart um 34,2 mio.kr. um streymprisin varð lækkaður niður í 50 oyru/KWt. Tilsvarandi hevði inntøkan hjá SEV minkað 34,2 mio.kr., og skuldu allir hinir brúkararnir hjá SEV goldið munin, dýrkaði teirra streymur eini 25 oyru/KWt.

IWC og grindin

Føroysku grindadrapini hava aftur verið nogv frammi í fjølmiðlunum, serliga á 44. fundinum í Altjóða Hvalaveiðunevndini IWC. Mannagongdin er tann, at landsstýrið hugsar um at kanna statsrættarligu møguleikarnar, at fyrivarni verður tikið Føroyum viðvikjandi í IWC. Tað visir seg, at felagsskapurin ikki fylgir sinum egnu reglum og ongan dent leggur á visindaligt tilfar. Goymda dagsskráin hjá einum meiriluta av limum í IWC er at friða allan hval.

Týðningurin av IWC er minkaður, nú lögtingið hevur samtykt, at Føroyar skulu gerast limir í felagsskapi millum Føroyar, Grønland, Ísland og Noreg at umsita, varðveita og granska hval og kóp í Norðuratlantshavi, NAMMCO. Stovnandi fundur í hesum felagsskapi verður í Føroyum í september.

Samvinnan við donsku stjórnina

Samvinnan við donsku stjórnina hevur framvegis verið góð farna árið, og hava vit serliga í spurninginum um sáttmálar við utlond havt gagn av stuðlinum frá uttanrikisráðnum, serliga í EFTA-samráðingunum - har hin fyrsti sáttmálin verður undirskrivaður í Reykjavík 6. august við fyrivarni viðvikjandi lögtingsamtykt. Eisini í samráðingunum við Baltisku londini fingur vit dyggan stuðul úr uttanrikisráðnum.

Uttanrikismálaráðharrin hevur boðið føroyingum møguleika at fylgja við arbeiðnum á høvuðssetuni hjá S.T. í heyst, soleiðis at Føroyar fáa eitt umboð í donsku sendinevndina. Landsstýrið fer at svara hesum heilt skjótt.

Seinna hálvár 1991 tóktust samráðingarnar í felags undirgrundarnevndini at gera stór framstig, men tíverri kom stigur í um ársskiftið, og eru nú vónirnar um eina felags niðurstøðu ikki so bjartar sum á ólavsøku í fjør. Roknað verður við fundi á politiskum stigi seint í august, sum eina roynd at fáa nevndararbeiðið aftur á beint. Eisini tykist drúgført at fáa endaliga semju við bretar um markið millum Føroyar og Bretland.

Spurningurin um at lýsa veruligu støðu Føroya í eini sjálvstýrisslóg, er ikki gloymdur; men hevur landsstýrið boðað stjórninni frá, at vit hava eitt uppskot til samráðingar seinni í heyst.

Vónandi kunnu hesi stórmál verða endaliga loyst í hesi tingsetu.

Demokratiska skipanin og framtíðin

So mangur mælir í dag um ómegd og máttloysi. Spádómur um vánalig framtíðarútlit verður endurtikin og endurtikin, sum hevur hann til endamáls at koma alla vón hjá vanligum føroyinginum.

Onkur heldur, at til ber at hava pottin á koki, líkamikið hvørjum kynt verður við.

Hálvkvøðin speitáttur ella smíðað søga, ið goymir ráka av ábyrgdarloysi, vansketni og hálvum sviki, er dagligur partur av svartamálingini og vertin á, um kannað er til botns, hvat aftanfyrri býr.

Men eisini hetta broytist og verður ov lítið at dúva uppá, tí vanligi føroyingurin veit betur og dugir at sammeta støðuna nú við hana, honum hevur verið fyri fyrr í lívinum.

Hann fær ikki myndina at líkjast.

Sum frammanfyri nevnt kendist støðan í dag ikki so ørkymlandi, tóku vit øll samábyrgd av loysnunum, og lögdu hvør sin lut til teirra, í staðin fyri at tey fáu bera ov nógv.

Orkan í samfelagnum og hjá okkum íbúgvum er ikki burturblivin so knappliga.

Heldur ikki er sokallaða kreppan so sjálgjörd, sum pratið sigur, tá hugsað verður um teir nógv størri trupulleikarnar, verið hava í 20 ár inni á meginlandinum.

Har hava vit sæð, hvat ein ov bráðliga rúmkaður búskapur kann bera í sær, og sjálv lærdu vit nakað um hetta áttatiárin. Men hugsa vit um, hvat land okkara hevur verið ført fyri at útvega av almennari tænastrá, samfelagsútbygging og sosialari trygd seinastu 30-35 árin og um tey mongu vandamál, loysast skuldu á leiðini, so kunnu vit væl í dag taka við smærri afturstigum fyríbils, fyri so at leggja á aftur.

Tað er sagt um demokratið, at tað er ein vánalig skipan, men tá tann frægasta, sum finst.

Demokratið og okkara politiska skipan standa ikki so høgt í metum júst nú sum onkuntíð. At so skal vera, rógva framvegis mangir uppundir, og samstundis tykist vera uppi í tíðarandanum um allan heim, at politikkarar bert eru slikir, sum hugsa um egið gagn og gera sær dælt av fólksins ognum.

Men eg eri sannførdur um, at okkara skipan og okkara fólkaræði verður at liva, styrkjast og aftur at rísa í metum samstundis sum fatanin av, at politiskt arbeiði eisini snýr seg um hugsjónir og vilja til at fremja broytingar rætta vegin til frama fyri land og tjóð.

Í lötuni hava vit eina tvíflokkasamgongu og tykjast ikki aðrir møguleikar at vera. Tað er sera týðningarmikið, at hon megnar at virka í samfull fýra ár, og at eisini andstöðan arbeiðir og samarbeiðir hesi fýra ár.

Tá skapa vit okkum álit og virðing innan- sum uttanlands.